

"Kaplan gibi hayvanların helal rızıkları, ölü hayvanlardır. Sağ hayvanları öldürüp rızık yapmak, şeriat-ı fıtriyece haramdır." Detaylıca izah eder misiniz?

- Evvela: Cenab-ı Hak ekolojik sistem dedikleri sistemi av-avcı şeklinde yaratmış. Saniyen: Kaplan gibi hayvanların pençeleri var, hızlı koşuyor. Fıtratları gereği verilen kabiliyetlerini kullanması da lazım. Ölü hayvanlar için hızlı koşmaya, güçlü pençelere ihtiyaç yok. İzah eder misiniz?

Evvela, aslan ve kaplanların vücutları yakalamak ve avlamak için dizayn edilmiş olabilir, lakin av konumunda olan hayvanların vücutları da kaçmak için dizayn edilmiştir. Hatta bu kovalamacada aslanların başarı oranı yüzde otuzu geçmiyor ve özellikle de hasta ve zayıf hayvanları yakalıyorlar. Hal böyle olunca sadece aslanların anatomisine bakarak bir hükme varmak sağlıklı olmaz.

İkincisi, "atmaca kuşunun serçeye musallat edilmesi, serçe kuşunun kabiliyetlerinin inkişaf etmesi içindir." Olaya sadece **beslenme zinciri** olarak bakmak kısır bir bakış açısı olur. Nitekim otobur hayvanların sağlıklı zinde ve güçlü olmalarında yırtıcıların payı büyüktür. Zaten onun için musallat edilmişler.

Bu sorunuza iki farklı açıdan bakabiliriz.

Birincisi: Hayatta olan hayvanların vahşi hayvanlara haram olması, onları yemeyeceği anlamına gelmiyor. Vahşi hayvanların basit ve ilkel bir iradeleri olmasından dolayı, onlar da kendilerine münasip bir cezayı hak ediyorlar ve cezalandırılıyorlar.

Vahşi hayvanlar, haram olan otobur hayvanlarını haram da olsa yiyebilirler. Yemeleri helal olduğu anlamına gelmiyor. Dolayısı ile bir çelişki yoktur. Vahşi hayvanların zayıf ve hastalıklı hayvanları haram bir surette yiyip, ekolojik dengeye hizmet etmeleri akıldan uzak bir mana değildir. Nasıl nefis, şeytan, kafir gibi muzır şeyler Allah'ın razı olmamasına karşın, yine de kainatın genel mana ve tasarımına hizmette bulunuyorlar. Aynı şekilde, vahşi hayvanlar da haram bir tarzda ekolojik dengeye hizmet edebilirler. Bunun hakikate zıt bir tarafı yoktur, diye meseleye bakabiliriz.

Hatta bazen aynı türler birbirini ve hatta yavrusunu yemek sureti ile bu ekolojik dengeye farkında olmadan hizmet edebilirler. Kaldı ki, türlerin birbirlerine musallat edilmesi, kainat içinde inkar edilemeyecek kadar açık bir hakikattir, yoksa denge diye bir şey kalmazdı. Ancak şu var ki, bu ekolojik dengeye farkında olmadan hizmet

etmesi, cezadan kurtulmasına yetmez. Tıpkı şeytanın imtihana vesile noktasından hizmet edip de azaptan kurtulamaması gibi.

İkincisi: Yukarıda bu hususla ilgili vermiş olduğumuz alıntılara dikkat ile bakıldığı zaman, bu fitri yasağın sadece vahşi ve katliam yapmaya müsait fitratta olan vahşi hayvanlara mahsus olduğunu anlıyoruz.

Büyük balıklar ve orta büyüklükteki balıklar, kendi soylarından daha küçükleri yemekle geçinirler. Küçük balıklar küçük, çok küçük, mikroskobik deniz canlılarını, yahut da bitkicikleri yerler. Yani balıklar aleminde de fitri düzeni bozan ve hissi şefkate aykırı hareket eden vahşi ve güçlü nitelikte olan balıklar vardır. Halbuki balıkların vahşi ve güçlü olan sınıfı denizin sıhhiye memurları hükmündedirler. Onlar açısından da helal rızıklar ölü balıklar olmak gerekir. Ama bu balıklar genelde bu şefkat esasına riayet etmiyorlar ve ceza olarak kendileri de insanlar tarafından kimi zaman keyfi kimi zaman ticari avlanıyorlar. Birçok vahşi hayvan türlerinin kaybolma riski ile karşı karşıya kalması bu yüzden olabilir.

Öyle ki, Allah'ın şefkat esası akılları zorlayacak bir incelik ve letafet ile tecelli ediyor. Biz çok noktaları bu şefkat esası açısından kavramakta zorlanıyoruz.

- "Kaplan gibi hayvanların helâl rızıkları, ölü hayvanlardır. Sağ hayvanları öldürüp rızık yapmak, şeriat-ı fitriyece haramdır." deniyor Risalelerde; haram-helal mevzusu sadece insanlar için geçerli değil mi?

İki türlü şeriat vardır; birisi, Allah'ın kelim sıfatından gelip ve insanların irade ve akıllarına hitap edip onları mesul tutan *İslam şeriatı*dır. Bu şeriat ancak akıl ve irade sahiplerine ait bir şeriattir. Bu yüzden İslam "**Aklı olmayanın dini olmaz.**" prensibini temel bir esas olarak kabul etmiştir.

Diğeri ise, Allah'ın kudret sıfatından çıkıp, akıl ve iradeye bağlı olmayan **tekvini ve fitri şeriattir.** Bu şeriatın mükafat ve mücazâtı peşin ve anlaktır. Mesela, soğuk hasta eder bir kanundur (haramdır), kim bu kanuna (harama) riayet etmez ise, peşinen hastalanır. Burada akıl baliğ şartı yoktur. Bu kanun akıldan mahrum olan hayvanlar içinde geçerlidir. Üstad Hazretlerinin "**şeriat-ı fitriyece haramdır**" ifadesini bu kapsamda değerlendirmek gerekiyor.

Yoksa, akıl ve iradesi olmayan hayvanatı, ilk şeriatın kapsamına almak ve öyle değerlendirmek, akıl ve mantıktan uzak hem de İslam'ın temel esasına aykırı bir bakış açısı olur.

Yani, hayvanat için kullanılan helal ve haram kavramlarını **fitri ve fitri olmayan** şeklinde anlamak gerekiyor. Mesela, "**koyunun otlanması koyuna fitridir yani helaldir, ama koyunun et yemesi koyuna fitri değildir, yani haramdır.**" ifadesi, bu inceliğe işaret ediyor. Bu ince bakışı diğer hayvanat içinde

tatbik edebiliriz.

Kaplan ve aslanların asıl ve fitri vazifesi, ölü veya ölü hükmünde olan sakat ve zayıf hayvanları yemektir. Ama aslan ve kaplan ilkel irade ve nefsi ile bazen fitri sınırı aşmış sağ hayvanları ve onların aciz yavrularını yiyor ve fitri yasağı deldiği için yine fitri bir cezaya müstahak oluyor, denilerek, bu ikinci şeriatın işlerlik mantığına bir temsil verilmiş oluyor. Yoksa "*hayvanat insan gibi mesuldür*" diye bir iddia söz konusu değildir.

- Risalelerde geçtiğine göre; vahşi hayvanların leş veya ölü hayvanlar yemeleri helal ise, bu hayvanlara avlanma, tuzak kurma, plan yapma gibi kabiliyetler niçin verilmiştir?

İnsanın bu dünyaya gönderilme amacı; iman ve ibadet iken, küfür ve fık özelliği de verilmiş. Yani insana asıl amacının yanında başka özelliklerin verilmesi, asıl maksadı cerh edip ortadan kaldırmıyor. Aynı şekilde aslana avlanma yeteneğinin verilmesi, aslanın amacını cerh etmiyor; bilakis iptidai de olsa onlara münasip fitri bir imtihan imkanı temin ediyor. Bu fitri imtihana uygun hareket etmez ise, fitri bir ceza alabiliyor.

Aslan ve kaplanların vücutları yakalamak ve avlamak için dizayn edilmiş olabilir; lakin av konumunda olan hayvanların vücutları da kaçmak için dizayn edilmiştir. Hatta bu kovalamacada aslanların başarı oranı yüzde otuzu geçmiyor ve özellikle de hasta ve zayıf hayvanları yakalıyorlar. Hal böyle olunca sadece aslanların anatomisine bakarak bir hükme varmak sağlıklı olmaz.

Belki de aslanların bu dizaynı, karşı türleri zinde ve sağlıklı tutmak için fitri bir tetikleyici görevi yapıyor.

- Canlı sinek yiyen kurbağa, solucan yiyen tavuklar veya kuşlar için de geçerli mi bu durum?

Türler arasında öyle hassas ve mükemmel bir denge zinciri kurulmuştur ki, bu zincirden bir halka dengeden çıkarsa zincirleme bütün "*ekolojik düzen*" dediğimiz dengeleri yok edip kainatın umumi ahengini yerle bir edecektir. Bu sebeple Allah, türleri, birbirlerini dengede tutacak şekilde besinler zinciri şeklinde yaratmıştır. Yani her tür başka bir türün dengesini sağlamak ile mükelleftir. Bu da bir çeşit dolaylı yardımlaşma ve dayanışmadır.

Mesela, kemirgenler ile beslenen yırtıcı kedigiller olmasa, kemirgenler her tarafı istila edip dünya üzerinde kurulmuş ekolojik dengelyi bozacaklar. Arslan ve kaplan gibi yırtıcı hayvanlar olmasa otobur hayvanlar hem kendi içinde hem de kısıtlı olan meralarda başka türlere zarar verecek vaziyete gelecekler. Daha bunun gibi muazzam hassas dengeler için türler birbirlerine besin zinciri olmaktadır. Bu da dolaylı olarak hem kendi türleri açısından hem de kainatın ekolojik dengesi

açısından bir yardımlaşma ve dayanışma şeklidir.

Üstad Hazretlerinin aslan ve kaplanlar için ifade ettiği haram meselesi fitri bir sınırdır ve bütün hayvanat türleri için geçerli değildir diye düşünüyoruz. Yani buradaki *haram* kavramı, bizim anladığımız anlamda bir haram değil, fitrata ve yaratılışa münasip bir haramdır.

Aslanların avlanma oranının yüzde otuz olup ekseri ölü hükmünde olan hasta ve sakat hayvanları avlanmaları ve sağlıklı ve zinde otoburları ara sıra avlamaları bu fitri yasağı ara sıra çiğnediklerini gösteriyor. Dolayısı ile bu haram kavramını diğer türlere tatbik etmek mümkün görülüyor; yoksa yaşam dengesi bozulur.

- Balıklar da buna dahil midir?

"Arkadaş! Mâsum bir insana veya hayvanlara gelen felâketlerde, musibetlerde, beşer fehminin anlayamadığı bazı esbab ve hikmetler vardır. Yalnız, meşiet-i İlâhiyenin düsturlarını hâvi şeriat-ı fitriye ahkâmı, aklın vücuduna tâbi değildir ki, akli olmayan bir şeye tatbik edilmesin. O şeriatın hikmetleri kalb, his, istidada bakar. Bunlardan husule gelen fiillere, o şeriatın hükümleri tatbikle tecziye edilir. Meselâ, bir çocuk, eline aldığı bir kuş veya bir sineği öldürse, şeriat-ı fitriyenin ahkâmından olan hiss-i şefkate muhalefet etmiş olur. İşte bu muhalefetten dolayı düşüp başı kırılırsa müstahak olur. Çünkü, bu musibet o muhalefete cezadır. Veya dişi bir kaplan, öz evlâtlarına olan şiddet-i şefkat ve himâyeyi nazara almayarak, zavallı ceylânın yavrucuğunu parçalayarak yavrularına rızık yapar. Sonra, bir avcı tarafından öldürülür. İşte, hiss-i şefkat ve himâyeye muhalefet ettiğinden, ceylâna yaptığı aynı musibete mâruz kalır."

"İHTAR: Kaplan gibi hayvanların helâl rızıkları, ölü hayvanlardır. Sağ hayvanları öldürüp rızık yapmak, şeriat-ı fitriyece haramdır."(1)

"Amma, düstur-u cidal ise, bir kısım hayvanat-ı zalimenin sû-i istimallerinden neş'et eden bir düstur-u cüz'î gayr-ı fitrîdir. Mesela, âkilüllâhm canavarların vazifeleri, sıhhiye neferleri gibi hayvanatın cenazelerini toplamak, ber ve bahrin yüzünü temizlemektir. Onların, sağ olan hayvanları yemeleri, sû-i istimaldir, gayr-ı meşrûdur; cezasını çekeceklerdir."(2)

Bu sorunuza iki farklı açıdan bakabiliriz.

Birincisi: Hayatta olan hayvanların vahşi hayvanlara haram olması, onları yemeyeceği anlamına gelmiyor. Bunun neticesinde de vahşi hayvanların basit ve ilkel bir iradeleri olmasından dolayı, kendilerine münasip bir cezayı hak ediyorlar ve cezalandırılıyorlar.

Üstad Hazretleri bu manayı hadise dayanarak şu şekilde ifade ediyor:

"Evet, âkilüllâhm hayvanların helâl rızıkları, vefat etmiş hayvanların etleridir. Hayatta olan hayvanların etleri onlara haramdır. Eğer yeseler, cezâ görürler. .(kàl kemâ ev) حَتَّى يَفْتَمُّ الْجَمَاءُ مِنَ الْقَرْنَاءِ ؕ
Yani 'Boynuzsuz olan hayvanın kısâsı kıyâmette boynuzludan alınır.' diye ifade-i hadîsiye gösteriyor ki: Gerçi cesetleri fenâ bulur; fakat ervahları bâkî kalan hayvânât mâbeyninde dahi, onlara münâsip bir tarzda, dâr-ı bekâda mücâzat ve mükâfatları vardır. Ona binâen, canavarlara sağ hayvanların etleri haramdır, denilebilir."(3)

Vahşi hayvanlar haram olan ot obur hayvanları haram da olsa yiyebilirler. Yemeleri helal olduğu anlamına gelmiyor. Dolayısı ile bir çelişki yoktur. Vahşi hayvanların, zayıf ve hastalıklı hayvanları haram bir surette yiyip ekolojik dengeye hizmet etmeleri akıldan uzak bir mana değildir. Nasıl nefis, şeytan, kafir gibi muzır şeyler Allah'ın razı olmamasına karşın yine de kainatın genel mana ve tasarımına hizmette bulunuyorlar. Aynı şekilde vahşi hayvanlar da haram bir tarzda ekolojik dengeye hizmet edebilirler, bunun hakikate zıt bir tarafı yoktur diye meseleye bakabiliriz.

Hatta bazen aynı türler birbirini ve hatta yavrusunu yemek sureti ile bu ekolojik dengeye farkında olmadan hizmet edebilirler. Kaldı ki, türlerin birbirlerine musallat edilmesi kainat içinde inkar edilemeyecek kadar açık bir hakikattir. Yoksa denge diye bir şey kalmazdı. Ama bu ekolojik dengeye farkında olmadan hizmet etmesi cezadan kurtulmasına yetmez. Tıpkı şeytanın imtihana vesile noktasından hizmet edip de azaptan kurtulamaması gibi.

İkincisi: Yukarıda bu hususla ilgili vermiş olduğumuz alıntılara dikkat ile bakıldığı zaman; bu fitri yasağın sadece vahşi ve katliam yapmaya müsait fitratta olan hayvanlara mahsus olduğunu anlıyoruz.

Büyük balıklar ve orta büyüklükteki balıklar, kendi soylarından daha küçükleri yemekle geçinirler. Küçük balıklar küçük, çok küçük, mikroskobik deniz canlılarını, yahut da bitkicikleri yerler. Yani balıklar aleminde de fitri düzeni bozan ve hissi şefkate aykırı hareket eden vahşi ve güçlü nitelikte olan balıklardır. Halbuki balıkların vahşi ve güçlü olan sınıfı denizin sıhhiye memurları hükmündedirler. Onlar açısından da helal rızıklar ölü balıklar olmak gerekir. Ama bu balıklar genelde bu şefkat esasına riayet etmiyorlar ve ceza olarak kendileri de insanlar tarafından kimi

zaman keyfi, kimi zaman ticari avlanıyorlar. Bir çok vahşi hayvan türlerinin kaybolma riski ile karşı karşıya kalması bu yüzden olabilir.

Bu tabloda Allah'ın şefkati, akılları zorlayacak bir incelik ve letafet ile tecelli ediyor. Biz çok noktaları bu şefkat esası açısından kavramakta zorlanıyoruz. Nitekim Üstad da yazının başındaki alıntıda görüldüğü gibi, bu cümle ile konuya giriş yapıyor...

Dipnotlar:

- (1) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Katre.](#)
- (2) bk. [Nur'un İlk Kapısı, On Birinci Ders.](#)
- (3) bk. [Lem'alar, Yirmi Sekizinci Lem'a.](#)